

Arditi del Popolo: primii antifasciști

Articol din Fighting Talk #14

Primul „Grup de Luptă” (*Fascio di Combattimento*) a fost fondat la 23 martie 1919 de 118 veterani de război (în special „Arditi”, din trupele speciale de asalt) și era format din futuriști și foști stângiști, precum Mussolini însuși, care „deveniseră naționaliști” în timpul războiului. Programul lor avea multe elemente „socialiste” și „sindicaliste”. Drept urmare, la nașterea sa, fascismul a fost capabil să se prezinte ca o mișcare radicală, revoluționară, care urma să distrugă *status quo*-ul prin orice mijloace necesare.

Dar deja-n 1921 nu ar mai fi trebuit să existe iluzii. Organizația lui Mussolini s-ar fi prăbușit până în vara anului 1920 dacă nu ar fi fost recunoscut potențialul său de acțiune directă împotriva clasei muncitoare. Proprietarii de terenuri din nordul și centrul Italiei au fost cei care au salutat formarea de grupuri urbane de cămăși negre care să meargă în mediul rural și să zdrobească ligile țărănești și organizațiile de stânga. În curând, banii și sprijinul au început să curgă și din partea industriașilor din orașe.

Această mișcare fascistă era formată în mare parte din clasa de mijloc sau din mica clasă de mijloc: foști ofițeri și subofițeri; gulere albe, studenți și lucrătorii independenți din orașe; fii de fermieri, mici proprietari de terenuri și administratori de proprietăți în mediul rural (ați fost vreodată într-o cârciumă la o seară a tinerilor fermieri?). În plus, atât poliția, cât și armata au închis ochii și le-au oferit asistență sub acoperire, încurajându-i pe foștii ofițeri să se alăture și să antreneze echipele, împrumutându-le vehicule și arme și, dacă era necesar, intervenind pentru a le salva pielea.

Implicarea și sprijinul decisiv al acestor elemente burgheze are o explicație simplă. Fascismul din Italia a fost o „contrarevoluție preventivă”. Escadroanele fasciste au fost folosite pentru a împiedica revoluția clasei muncitoare și pentru a anula toate câștigurile reformiste ale sindicatelor și ale mișcării parlamentare. Capitaliștii din mediul rural și urban, precum și cei care se simțeau amenințați de creșterea puterii clasei muncitoare, au fost foarte speriați de evenimentele din 1919 și 1920 – așa-numiții „doi ani roșii”. Acești ani au fost marcați de revolte legate de costul vieții, greve, confiscări de terenuri și ocupări de fabrici.

Odată cu ocuparea în masă a fabricilor, în septembrie 1920, a fost atins un moment decisiv. Lucrurile ajunseseră atât de departe încât a da înapoi nu mai era o opțiune reală. Așa cum prezisese Errico Malatesta, „dacă nu vom merge până la capăt, vom plăti cu lacrimi de sânge pentru frica pe care am insuflat-o acum burgheziei”. Dar cei care și-au pierdut cumpătul, nu erau dintre cei care ocupau fabricile, ci dintre liderii Partidului Socialist (PSI) și ai sindicatului CGL. În loc să extindă lupta industrială și să o conecteze direct cu diferitele lupte comunitare și rurale, ei au negociat un acord și le-au ordonat membrilor să se întoarcă la muncă. Iar în clipa în care elanul a fost pierdut, burgheziei zdruncinate i s-a oferit prilejul să se răzbune. Brigăzile fasciste urmau să fie instrumentul acestei răzbunări.

Deci, într-un anumit sens, succesul fascismului a început prin eșecul clasei muncitoare de a se consolida și de a merge înainte. Și o mare parte din vină pentru acest lucru revine stângii reformiste. Ca de obicei, patronii au demonstrat o înțelegere mult mai bună a principiilor fundamentale ale luptei de clasă. De îndată ce au avut șansa de a pune piciorul în prag, ei nu au făcut distincția între sindicaliștii și socialiștii „rezonabili”, care s-au mulțumit cu concesii legate de orele, salariile și condițiile de muncă, și „extremiștii” care au cerut distrugerea capitalismului.

Și astfel, din toamna anului 1920 a început domnia terorii fasciste – la început în zonele rurale, apoi, cu tot mai multă încredere, în orașele industrializate din nord. Tactica preferată era vizarea directă a unor persoane ori concentrarea grupurilor și lansarea de raiduri punitive, răspândindu-se astfel teroarea generală și provocându-se stricăciuni țintelor „roșii”, în special clădirilor organizaționale. Bucată cu bucată, structura socialiștilor, a sindicatelor și a ligilor țărănești a fost distrusă. Cu toate acestea, s-a demonstrat în numeroase ocazii că fasciștii puteau fi învinși; că, atunci când a fost nevoie, nu au putut face față unei rezistențe hotărâte și organizate.

Problema era că Partidul Socialist, cea mai mare grupare de stânga, era în cârdășie cu statul capitalist, solicitându-i acestuia în mod constant să rezolve chestiunea fascismului. Și, bineînțeles, pentru că se plasau în cadrul legalismului, al puterii de stat și al „democrației”, trebuiau să condamne orice violență ca fiind ilegală, inclusiv pe cea a antifasciștilor. Această „combinație fatală de retorică revoluționară și

practică reformistă” a împiedicat în mod activ dezvoltarea rezistenței de masă a clasei muncitoare, în timp ce potențialul unei astfel de rezistențe nu era deloc o iluzie.

În Livorno, de exemplu, un oraș în care Partidul Socialist obținuse peste 51% din voturi la alegerile din 1919 și care avea o puternică prezență anarhistă, a existat o agitație continuă pe tot parcursul anului 1920. Au avut loc greve în ianuarie și aprilie, iar apoi din nou în mai, în urma unei revolte a anarhiștilor și a suporterilor de fotbal din Viareggio, revoltele ajungând să se răspândească la o asemenea scară în Livorno încât a fost nevoie să fie aduși 1.000 de carabinieri și de gărzi regale pentru a controla străzile. În timpul ocupărilor de fabricii din septembrie, muncitorii au acceptat cu greu să se retragă și asta doar în urma presiunilor exercitate de sindicatul FIOM.

Prima incursiune fascistă semnificativă a avut loc la 10 noiembrie, când fasciștii și soldații au încercat să pună stăpânire pe primărie, urmând exemplul perturbării cu succes a consiliilor socialiste din alte părți. Cu toate acestea, pe măsură ce s-a răspândit vestea raidului, muncitorii de la electricitate au stins luminile, iar cartierele muncitorești s-au mobilizat în masă pentru a mărșălui în centru și pentru a-l revendica. Apoi, din nou, la 16 februarie 1921, fasciștii au încercat să întrerupă o grevă, conducând ei tramvaiele. Dar au întâmpinat rezistență de masă, un tramvai fiind atacat de peste 400 de persoane.

Luptele de stradă din martie 1921 s-au soldat cu moartea unui fascist local. Ca răspuns, fasciștii au organizat un raid de răzbunare în Borgo dei Cappuccini, o zonă muncitorească cu o istorie importantă de militantism. Este suficient să spunem că Cămășile Negre au fost puse pe fugă atunci când întregul cartier s-a mobilizat împotriva lor. Din nou, pe 13 aprilie (1921), în timpul alegerilor, fasciștii l-au atacat pe unul din militanții Camero del Lavoro (centrul sindical). La acest atac s-a răspuns printr-o grevă pe 14 și prin încercuirea unui grup de fasciști la Barriera Garibaldi. Poliția, carabinieri și garda regală nu au reușit să restabilească ordinea, astfel că a fost nevoie de intervenția armatei, iar greva și luptele de stradă au continuat și în ziua următoare, pe 15. Pe 17 mai, o altă încercare fascistă de a manifesta în stradă a fost înfrântă de o mobilizare în masă.

După cum se poate observa, militantismul general al clasei muncitoare din orașele industriale a rămas la un nivel ridicat. În plus, socialiștii militanți, comuniștii, anarhiștii și republicanii se organizau în grupări antifasciste a căror strategie era clară: a-i înfrunța și bate pe fasciști la propriul lor joc. Astfel, în aprilie, la Livorno, s-a format un Comitato di Difesa Proletaria (Comitet de apărare a muncitorilor), care a reunit cele patru grupuri politice, nucleele sindicatelor CGL și USI, sindicatul lucrătorilor feroviari și LSS (Lega Studentesca Sovversiva). În aceeași lună, a apărut o altă organizație antifascistă, care s-a răspândit repede și firesc în zonele muncitorești militante. Cunoscută sub numele de „Arditi del Popolo”, organizația a luat naștere la Roma și a fost înființată de soldații demobilizați. Aceasta urma să dea o ripostă directă, din partea proletariatului, bandelor înarmate de Cămăși Negre. Acești „Arditi” veneau pe filiera tradiției rezistenței/insurecției de masă și au fost, de fapt, o miliția înarmată a „Comitetelor de apărare a muncitorilor” etc. Să punem însă acest lucru și în context, câtă vreme succesul acestei miliții în orașe precum Livorno depindea de:

...legătura lor organică cu mișcarea de masă... demonstrată prin capacitatea lor de a se contopi rapid cu mulțimile din zonele muncitorești, atunci când erau urmăriți de fasciști și de forțele de securitate, precum și prin sprijinul pe care îl primeau, ca număr relativ mic de oameni înarmați, de la un număr mare de bărbați și femei care erau dispuși/-se să arunce cu orice le cădea în mână de la ferestrele locuințelor lor în fasciștii de pe străzile de dedesubt, sau să ofere asistență practică... ajutând la blocarea străzilor.

La nivel național, mișcarea Arditi del Popolo a fost marcată de structura sa autonomă, adică de independența secțiilor sale locale. În unele zone, grupurile erau definite în funcție de localitate sau de locul de muncă; în altele, de apartenența politică (de exemplu, comunistă, anarhistă etc.). Numai într-o singură regiune mișcarea avea aproximativ 300 de militanți la Pisa, 500 la Piombino și 800 la Livorno – și acestea sunt doar „trupele de șoc” ale rezistenței de clasă mai largi.

În Piombino, „batalionul” Arditi del Popolo a intrat în acțiune pentru prima dată la 19 iulie 1921, după o tentativă de asasinat asupra unui socialist. Locul de întâlnire al fasciștilor a fost atacat, iar

fasciștii au fost ridicați de la casele și locurile lor de muncă. Când Garda Regală a intervenit pentru a împiedica acest lucru, a fost imediat copleșită și dezarmată. Muncitorii au ocupat străzile timp de câteva zile, înainte ca forțele de ordine să poată recăpăta controlul.

Cu toate acestea, evenimentele de la Sarzana din aceeași lună au atras atenția în mod special asupra rezistenței opuse de către Arditi. Fasciștii organizaseră o expediție punitivă împotriva orașului la 12 iunie 1921, dar au întâmpinat o rezistență atât de hotărâtă încât au fost nevoiți să se predea, iar liderul lor, Renato Ticci, a fost arestat preventiv de către autoritățile locale, pentru propria siguranță. În consecință, mai multe bande fasciste s-au adunat pentru a încerca să-l elibereze și să le dea o lecție locuitorilor din Sarzana.

Cu toate acestea, pe 21 iulie, când 500 de fasciști au ajuns la gară, au avut experiența neobișnuită (pentru ei) de a fi atacați de un detașament format dintr-o duzină de carabinieri și soldați. Ca și cum această întorsătură neașteptată a evenimentelor nu ar fi fost suficient de rea, au fost apoi atacați de către Arditi, susținuți de alți muncitori din Sarzana, care nu se duseseră la muncă în acea dimineață, în așteptarea atacului. Pe măsură ce numărul victimelor creștea, fasciștii au fost nevoiți să fugă din oraș, la țară. Dar nici aici nu au fost în siguranță, cu Arditi pe urmele lor și cu țăranii din zonă jucând un rol activ în urmărirea și capturarea lor. Peste 20 de fasciști au fost uciși, deși surse neoficiale avansează o cifră mult mai mare. „Șeful de stat major” fascist pentru această expediție a comentat mai târziu:

Squadra, atât de mult timp obișnuită să învingă un inamic care aproape întotdeauna fugea sau opunea o rezistență slabă, nu a putut și nu a știut cum să se apere.

Chiar și Mussolini era îngrijorat de această voință de a-i înfrunța și de a câștiga împotriva pfasciștilor. Dar, încă o dată, exact când se atingea un moment decisiv în luptă, stânga a cedat. În timp ce mii de militanți socialiști erau implicați în lupta împotriva fasciștilor, organele oficiale ale Partidului Socialist erau ocupate cu denunțarea sau împiedicarea acțiunilor Arditi del Popolo. Mai rău, încă din martie 1921, liderii socialiști încercaseră să încheie un armistițiu cu fasciștii! Situația lor dificilă era clară – erau eliminați metodic, în special în zonele rurale. Cu toate acestea, un tratat de neagresiune nu era un răspuns, deoarece, în acest moment, fascismul putea fi văzut în mod clar ca un dușman de clasă, o mișcare în solda patronilor, în mod implacabil ostilă chiar și socialismului reformist. Un „Pact de pacificare” a fost însă încheiat cum se cuvine la 2 august și, ca o condiție a acestui pact, Partidul Socialist și CGL au renegat Arditi del Popolo, ordonând membrilor lor să se retragă din rândurile organizației!

A doua lovitură nu a întârziat foarte mult nici ea, de această dată grație Partidului Comunist Italian (o entitate distinctă încă de la începutul anului 1921). Conducerea partidului a fost la început echivocă în ceea ce privește Arditi del Popolo, în ciuda faptului că mulți militanți comuniști se implicaseră cu entuziasm în organizație. Acum, PCI pune sub semnul întrebării acreditările de clasă ale mișcării, instruindu-și membrii să nu aibă nimic de-a face cu ea și să își formeze propriile grupuri comuniste „pure”, în spatele cărora clasa muncitoare să se unească. O pură absurditate, deoarece proletariatul își dezvoltase deja în mod spontan propriile organizații de apărare, pe care PCI le submina acum. Este suficient să-l cităm pe Gramsci:

tactica... corespondea necesității de a-i împiedica pe membrii de partid să fie controlați de o conducere care nu era conducerea partidului.

De fapt, aceste acte de trădare de clasă au slăbit în mod fatal mișcarea, reducând-o la aproximativ 5.000 de militanți, majoritatea anarhiști / anarho-sindicaliști. Nu era ca și cum rezistența s-ar fi sfârșit doar pentru că unii au doreau să-și bage capul în nisip sau să facă jocuri politice. Dar cu Partidul Socialist parlamentar ocupat să condamne rezistența militantă și armată, forțele statului, deja în complicitate clară cu fasciștii, puteau juca un rol și mai proactiv.

Astfel, în Piombino, după moartea unui anarhist local la 3 septembrie într-un schimb de focuri cu gărzile regale și fasciștii, autoritățile au lansat o serie de raiduri în timpul nopții, arestând și reținând

aproximativ 200 de tovarăși. Fasciștii au profitat imediat de ocazie și au atacat și incendiat birourile Partidului Socialist. Cu toate acestea, avântul le-a fost tăiat de o patrulă anarhistă, întărită repede de grupuri de muncitori. Și, la fel ca la Sarzanza cu câteva luni mai devreme, fasciștii nu au avut de ales decât să se predea poliției pentru a scăpa de o doză severă de justiție a clasei muncitoare.

Fasciștii nu au mai încercat să cucerească Piombino până la 25 aprilie 1922. Din nou, au fost înfrânți de Arditi. Într-adevăr, abia pe 12 iunie au reușit să dea asaltul definitiv, cu sprijinul gărzilor regale din Pisa. Chiar și așa, a fost nevoie de o zi și jumătate de lupte grele înainte de a reuși să ia cu asalt birourile USI și tipografia ziarului anarhist *Il Martello*, încheind astfel cucerirea orașului.

La nivel național, lovitura de grație a venit odată cu declanșarea unei greve generale împotriva fascismului, „greva pentru legalitate” din 31 iulie – 2 august 1922. Deși acțiunile erau cerute de către membrii de bază, greva a fost prezentată de către conducerea reformistă ca o cerere adresată parlamentului pentru apărarea libertăților constituționale. La fel ca în cazul tuturor revendicărilor de acest gen, se pornea de la presupunerea că democrația liberală era (și) altceva decât o simplă fațadă convenabilă. În realitate, oportunitatea de a construi o rezistență reală fusese deja irosită. Zonele rurale fuseseră pierdute și, deși muncitorii din marile orașe industriale au reacționat, voința de a rezista fusese aproape cu totul distrusă. Fasciștii au avut grijă să dea o mână de ajutor la asta. Lucrătorii serviciilor publice și feroviare au rămas la posturile lor, cu pistoalele fasciste îndreptate spre ei.

Odată cu eșecul grevei, fasciștii au pornit la atac, adunându-se în număr mare pentru a se ocupa de ultimele avanposturi ale rezistenței. Livorno a cedat în fața unei forțe de 2.000 de *squadristi* înarmați veniți din regiune înconjurătoare. cartierele clasei muncitoare nu mai aveau energia sau organizarea necesară pentru a susține tipul de lupte de stradă pe care le întreținuseră pe tot parcursul anului 1921. După cum avea să se laude Mussolini, în „48 de ore de violență sistematică, asemănătoare războiului”, orașele industriale din nordul Italiei au fost cucerite.

Nu putem decât să-i salutăm pe cei care au luptat până la capăt, socialiștii și comuniștii din Torino și anarhiștii / Arditi del Popolo din Parma, unde, timp de cinci zile, câteva sute de militanți înarmați, susținuți de comunitatea locală, au înfruntat și umilit miile de fasciști, conduși de Italo Balbo. În cele din urmă, fasciștii au fost nevoiți să se retragă, iar armata a fost trimisă pentru a zdrobi și acest ultim bastion de rezistență.

Nu este de competența noastră să spunem ce ar fi putut fi. Povestea vorbește de la sine. Să învățăm din experiența primilor antifasciști: comunitățile clasei muncitoare au arătat că fasciștii pot fi învinși. Cea mai eficientă formă de organizare antifascistă a fost un „front unit” național cu secțiuni autonome, care și-a găsit consensul în militantismul nediluat al rezistenței fizice directe și care și-a tras adevărata forță dintr-o conștiință de clasă revoluționară și din rădăcinile profunde pe care le avea în comunitățile locale și în lupta lor neîntreruptă – pentru care antifascismul nu a fost nici un substitut, nici un o altă opțiune în plus.

Biblioteca Anarhistă

Arditi del Popolo: primii antifasciști
Articol din Fighting Talk #14
1996

Preluat la 13.01.2023 de la <https://pagini-libere.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org